

Fredagen den 4 mars

Kl. 10.00

1 § Justerades protokollet för den 25 februari.

2 § Svar på interpellation 1987/88:182 om importen av kläder från Turkiet

Anf. 1 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Hadar Cars har frågat mig om jag anser att införandet av ännu ett handelshinder – denna gång avseende begränsningar i importen av kläder från Turkiet – är ett rimligt och lovvärt mål för svensk handelspolitik.

I ett svar som jag lämnade den 9 november 1987 på en interpellation, även då av Hadar Cars, redogjorde jag för den handelspolitik som Sverige har på tekoområdet.

När enighet nåddes i GATT:s textilkommitté om den nuvarande förlängningen av multifiberavtalet, det s. k. MFA IV, lovade Sverige att genomföra ett antal uppmjukningar i de avtal som ingicks under MFA IV. Dessa löften har uppfyllts. Heltäckningsprincipen har frångåtts, och de årliga höjningarna av begränsningsnivåerna liksom den s. k. flexibiliteten har blivit väsentligt större än tidigare. Kvar i avtalen finns sådana känsliga varor i fråga om vilka den svenska tekoindustrin fortfarande har ett skyddsbehov. Avsikten är att svensk tekoindustri på sikt skall kunna stå på egna ben. Vår nya begränsningspolitik går således ut på att stegvis trappa ned nuvarande handelspolitiska skyddsåtgärder, samtidigt som den svenska tekoindustrin får ett skydd som är avpassat efter skyddsbehovet för olika varor.

Vid ett GATT-ministermöte i Punta del Este i september 1986, som innebar upptakten till Uruguayrundan, nåddes en överenskommelse om s. k. standstill på handelsområdet. Den innebär att inga nya åtgärder som är oförenliga med GATT:s regler, eller som går längre än vad som är nödvändigt för att råda bot på speciella situationer, skall vidtas under förhandlingarnas gång. När vi begär konsultationer om begränsningar med ett land från vilket vi har en stark importökning av för oss känsliga varor till låga priser är det fråga om att tillämpa multifiberavtalet, ett avtal som slutits inom ramen för GATT. Detta kan inte anses vara att bryta mot överenskommelsen om standstill. Förutom skyddsbehovet tillkommer också en annan aspekt, nämligen att det från andra begränsningsländers synpunkt skulle te sig stötande om motsvarande import från ett icke begränsat land tilläts växa hur mycket som helst.

Tekoimporten från Turkiet av ett antal tekovaror, som vi från svensk sida betraktar som känsliga, har ökat kraftigt under det senaste året och nått nivåer som måste betecknas som höga om man jämför med åtskilliga andra länder som vi har restriktioner mot. Det rör sig om en import till låga priser. Under tiden januari–oktober 1986 fördes tekovaror från Turkiet in till ett värde av 92 milj. kr. Under motsvarande period år 1987 uppgick importen till 173 milj. kr. Tre fjärdedelar av den senare siffran hänförde sig till just de känsliga varor som vi begärt förhandlingar om.

Redan år 1982 togs de första kontakterna med Turkiet om ett textiltavtal. Tyvärr var det inte möjligt att nå en överenskommelse med Turkiet under de förhandlingar som ägde rum då. I ett skede infördes unilaterala begränsningar. Importen gick därefter ner, varför fortsatta konsultationer då inte längre var aktuella. När importen nu åter har ökat och överstigit de tidigare importnivåerna har regeringen beslutat återuppta konsultationerna med Turkiet.

Anf. 2 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Jag vill gärna hoppas att statsrådet själv, i varje fall i sitt hjärta, håller med om att det här är ett ganska trist och föga hedrande inslag i den svenska handelspolitikens historia. Och det av flera skäl. För det första: I samband med att vi inledde GATT-förhandlingarna lovade vi att vi skulle försöka undvika att införa nya handelshinder, dvs. skulle tillämpa s. k. standstill. Vi har t. o. m. sagt att vi skall ha en s. k. rollback, dvs. dra tillbaka handelshinder.

Att införa nya handelshinder i syfte att minska Turkiets export av textilier till Sverige står för det andra i strid med uttalade handelspolitiska intentioner. Regeringen har sagt i sin statsverksproposition att man nu stegvis skall trappa ner den svenska begränsningspolitiken och att vi inte som tidigare skulle behöva räkna med handelspolitiska skyddsåtgärder på tekoområdet. Således strider den här politiken också mot regeringens uttalanden, som vi från folkpartiets sida fäste stort avseende vid när propositionen presenterades i januari.

För det tredje strider den här politiken mot våra intentioner när det gäller våra relationer med fattiga länder. Turkiet kanske inte är ett av de allra fattigaste länderna, men det är ändå ett land som levnadsstandardmässigt ligger långt efter Sverige. Vi har anledning att se positivt på Turkiets ansträngningar att förbättra sin standard och sin välfärd genom att öka sin export.

För det fjärde – och på ett sätt det allvarligaste – strider den här politiken faktiskt grundläggande mot våra egna intressen.

Statsrådet förfasar sig över att textilexporten från Turkiet har vuxit så snabbt, med flera tiotals miljoner de senaste åren. Jag har siffrorna rörande Sveriges handel med Turkiet framför mig. År 1983, alltså för fem år sedan, var Sveriges export till Turkiet 515 miljoner. Turkiets export till Sverige var 335 miljoner. Sedan dess har vår export till Turkiet vuxit med nästan 300 miljoner och Turkiets med drygt 100 miljoner.

Vi säljer alltså för nästan dubbelt så mycket till Turkiet som vi köper från Turkiet. Vi får en hel del hårdvaluta genom vår handel med Turkiet; valuta som vi kan använda för att köpa maskiner och konsumtionsvaror från andra

rika länder och på så sätt öka vår levnadsstandard och förbättra våra produktionsförutsättningar. Skall vi då bli upprörda över att Turkiet försöker göra något för att förbättra sina förutsättningar och slå till med handelsrestriktioner mot landet?

Det är en oklok politik också därför att Sverige har en vilja att fortsätta att vidga sin export till Turkiet. Volvo har en viktig marknad där. Atlas Copco bygger ut sin fabrik i Turkiet. Ericsson har fått en stor order i Turkiet. Bergslagsföretaget Hedemora Verkstäder vill sälja dieselmotorer till Turkiet. ASEA, numera Asea-Brown Boveri, fick 1986 en affär på 2 miljarder för export från Sverige av spårvagnar till Turkiet. Anita Gradins statssekreterare, herr Carl Johan Åberg, åkte ner till Turkiet i spetsen för en stor delegation och medverkade i samtal med de turkiska myndigheterna till ett avtal som innebär att Sverige fick exportera spårvagnar för 2 miljarder till Turkiet. Och så slår vi till mot en ökning av exporten av tekoprodukter med några tiotal miljoner från Turkiet!

Vi får verkligen hoppas att administrationen i Turkiet är sådan att den ena sidan inte vet vad den andra sidan gör. Om man i Turkiet skulle bli upprörd över det svenska sättet att agera kunde det ju allvarligt skada svensk export genom att Turkiet satte stopp för svenska exportaffärer till Turkiet. Vi får verkligen hoppas att Turkiet inte gör det, för det vore inte i någons intresse. Jag kan dock inte underlåta att säga att jag skulle ha viss förståelse för om landets regering blev upprörd över att Sverige handlar på detta sätt.

Vad är då motivet för vårt handlande? Ja, det finns inget i svaret, som säger att motivet i första hand är att skydda svenska intressen. Det motiv som anförs är att vi har sådana här begränsningsavtal gentemot andra u-länder, och att dessa skulle tycka det vara tråkigt om något land som vi inte hade begränsningsavtal med snabbt kunde höja sin export.

Tydligen är regeringens filosofi att om vi slår ett antal u-länder på käften, då måste vi slå också de andra på käften, för rättvisans skull. Jag tycker det är en usel politik, och jag tror att fru Gradin i grunden håller med mig. Men gör då någonting för att ändra politiken!

Anf. 3 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Visst är det trist att vi behöver restriktioner på tekoområdet. Jag tror också att Hadar Cars tyckte att det var både jobbigt och arbetsamt när han själv satt på den stol, där jag nu sitter, och skrev på ungefär tolv avtal.

Jag tror att den gemensamma ambitionen för oss båda är att åstadkomma en frihandel också på det här området. Men jag tror att vi båda också vet att det är något som måste ske i etapper. Vi vet också hur jobbiga och knepiga förhandlingarna inom GATT har varit på det här området. Jag tycker att det är viktigt att vi nu har i siktet dels att svensk tekoindustri skall stå på egna ben, vilket jag tycker att den visar med all önskvärd tydlighet att den gör, dels att de pågående förhandlingarna bör drivas med kraft, så att vi kan gå vidare på den här vägen.

Jag tycker inte, herr talman, att Turkiet skall räknas till vad vi i dagligt tal kallar MUL-länder, dvs. mindre utvecklade länder, som vi gör särskilda ansträngningar för att ställa upp för. I dag får vi leva med multifiberavtalet och de begränsningar som vi har. Samtidigt vill jag påminna om att

regeringen i de avtal som nu träffas har liberaliserat åtskilligt i jämförelse med vad som har gällt tidigare. Det handlar faktiskt om att 20 % av det som tidigare var under restriktioner nu har släppts fritt.

Anf. 4 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Statsrådet Gradin säger: Det måste vara en lång process. Men vi i folkpartiet säger: Det behöver det inte alls vara! I den här riksdagen finns det nämligen en klar majoritet för att totalt avskaffa dessa handelshinder, om socialdemokraterna och dess regering önskar göra så. Vi är beredda att med detsamma stödja ett regeringsförslag med den innebörden. En proposition som läggs fram kan antas av riksdagen på kort tid.

Jag vet att vi inte är ensamma om detta. Moderata samlingspartiet har samma inställning.

Skillnaden mot den tid då jag var handelsminister är att det på min tid inte fanns någon sådan majoritet i riksdagen, även om folkpartiet hade önskat det. Socialdemokraterna, centerpartiet och kommunisterna var nämligen emot, och de hade majoritet i riksdagen. Därför gick det inte att i alla avseenden föra en politik av det slag som jag skulle ha velat se under den tid som jag satt i regeringen.

Men nu finns förutsättningarna. Det går inte att skylla på att det är en lång process och att det är omöjligt att snabbt genomföra en förändring. Det går att göra detta på en gång.

Men den här diskussionen gäller ju inte om vi skall avskaffa alla handelshinder nu och genast, utan den handlar om huruvida vi skall införa *nya* restriktioner på tekoområdet. Och med utgångspunkt i vad regeringen uttalade i budgetpropositionen, vad Anita Gradin sade vid UNCTAD-konferensen i Genève i somras och vad vi i många sammanhang har hört om viljan att bistå länder, inte bara de allra fattigaste länderna utan också andra fattiga länder, i deras ansträngningar att industrialiseras, trodde jag att vi skulle slippa att se nya handelshinder på tekoområdet.

Låt mig sluta med att säga: Det är min förhoppning att den turkiska regeringen kan stå emot den svenska regeringens ansträngningar. Vi lovar från folkpartiets sida att vi skall ge dem allt moraliskt stöd att säga nej till den svenska regeringens propåer om att införa nya handelsrestriktioner mot ett fattigt land.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1987/88:N23–N25 till näringsutskottet

4 § Anmäldes och bordlades

Skrivelse

1987/88:96 om uppföljning av vissa åtgärder m. m. efter Tjernobylolyckan
Proposition

1987/88:128 om miljöförbättrande åtgärder i jordbruket, m. m.

Meddelades att följande interpellation framställdes

Meddelande om interpellation.

den 3 mars

1987/88:205 av Erik Holmkvist (m) till industriministern om löntagarfondernas betydelse för näringslivet i Norrlandslänen:

Enligt riksdagens utredningstjänst har under åren 1984–1987 löntagarfonderna tillförts 570–600 milj. kr. i form av vinstdelningsskatt och löntagarfundsavgifter från de fyra norra länen.

Dessa nära 600 milj. kr. har löntagarfonderna i huvudsak använt till aktieköp från gamla aktieägare i de stora börsföretagen.

Löntagarfondsskatterna har dels tagits från alla inkomsttagare, dels från i huvudsak små och medelstora företag, som därigenom hindrats i sin normala expansion och utveckling.

Näringslivet har inte tillförts nytt, riskvilligt kapital, vilket annars var ett av argumenten vid beslutet om införandet av löntagarfonder. Ironiskt nog har det i stället blivit så, att det är aktieägarna i de stora börsföretagen som vunnit genom den kursdrivning som löntagarfonderna haft. Ägarkoncentrationen har ökat. Framför allt i Norrlandslänen har näringslivet drabbats genom den dränering av riskkapital som skett.

Med anledning av det anförda frågar jag statsrådet:

1. På vilka sätt har utvecklingen i Norrlandslänen gynnats av löntagarfondernas verksamhet?
2. Hur många arbetstillfällen beräknar statsrådet att löntagarfonderna skapat i Norrlandslänen med dessa 570–600 milj. kr.?
3. Hur vill statsrådet beskriva Norrlandslänens nytta av löntagarfonderna under åren som kommer?

6 § Kammaren åtskildes kl. 10.15.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Olof Marcusson